

Prije 75 godina, u ljeto, pred Višim vojnim sudom u Komandi područja Kordun održano je prvo javno „narodno“ suđenje 16-orici optuženih radi zločina veleizdaje. Svi su priznali potpunu ili djelomičnu krivnju, izrazili kajanje, ali sud je bio jedinstven u nemilosrdnoj osudi i svi su osuđeni na strijeljanje

Olakim sumnjičenjem mnogi su u Narodnooslobodilačkom ratu izgubili živote pred narodnim sudom. Pregledavajući dokumentaciju u Kordunu, prof. dr. Svetozar Livada, ratni vojni invalid i nosilac Patizanske spomenice 1941., publicist, kaže kako je našao nekoliko desetaka takvih slučajeva. Po procjenama dr. Đure Zatezala, povjesničara, koji se ovom temom posebno bavio, pobijeno je nekoliko stotina pripadnika NOP-a. „Meni je iz rata ostalo u sjećanju ubojstvo jednog intendanta bataljuna, jer je, navodno, prodao nekoliko lovačkih pušaka za demižon rakije i to nakon kapitulacije Italije kad je oružja bilo u izobilju i često se nije znalo kuda ćemo s njim“, kaže Livada. Čedomir Višnjić u svojoj knjizi „Kordunaški proces“ donosi originalne dokumente i stenograme suđenja sa svim faktima i procedurama, koje oslikavaju kontekst i javnost procesa pred narodom.

Kordunaški proces tijekom NOP-a Hrvatske i likvidacija 16 komunista Korduna, ipak je bio određen kontekstom nedvojbene organizirane zavjere. Temelj optužbi bio je izvođen iz letka i pisama u komunikacijama s pridruženim zavjerenicima. Letak je bio tiskan u četničkoj tiskari u Josipdolu. Samo je jedan dio neutvrđenog broja podijeljen, a drugi je bio zakopan za eventualno, drugu prigodu. U tom pročetničkom letku u kojemu se poziva na oružanu pobunu u NOP Korduna, među inim se navodi: „... kao rezultat borbe u kojoj su dali svoje živote hiljade najodabranijih sinova Like, Korduna i Banije, nikao je ZAVNOH kao vrhunac zločina i prevare, niklo je političko tijelo, koje treba da sve veće napore prinese na oltar spasa hrvatskog naroda i očuvanja Nezavisne Držve Hrvatske. Vaši juriši, vaše popaljene kuće, vaša krv stvorili su ZAVNOH, koje za uzvrat treba da zбриše ime sprskog naroda i da dokrajči Pavelićevu namjeru srpskog istrebljenja“.

Iz zapisnika s tog suđenja vidi se struktura sudskog tijela i imena optuženih. Suđenje je otpočelo 13. srpnja, a završilo 14. srpnja 1944. godine pred Višim vojnim sudom u Komandi područja Kordun u Budačkom. Na optuženičkoj klupi bili su: Veljko Korać (provoptuženi i organizator pobune, apsolvant elektrostrojarske tehnike, rodom iz Čemernice, Srbin, sudionik pokreta od 1941., član prop-odjela Okružnog NOO Korduna), Ilija Žegarac, Ljubo Vujičić, Dragić Bunčić, Dušan Balčin, Milica Vujičić, Milan Momčilović, Napijalo Milić, Marko Mrkić, Milan

Napijalo, Danica Hajdin, Jovo Balčin, Čane Koprenica, Ljubo Martinović, Milić Stojić i Slavko Skorupan. Svi su priznali potpunu ili djelomičnu krivnju, izrazili kajanje, ali sud je bio jedinstven u nemilosrdnoj osudi i svi su osuđeni na strijeljanje.

Prisutni suđenju bili su predsjednik Višeg vojnog suda pukovnik Bogdan Oreščanin, komandant 4. korpusa i članovi Vijeća pukovnik Ilija Pavlović, potpukovnik Miloš Šumonja, potpukovnik Nikola Vidović, kapetn Mane Trbojević, major Mile Martinović, Milić Novaković, Miloš Miščević, Stanko Manojlović. Sekretar suda bio je dr. Ferdo Čulinović, a državni tužilac Duško Brkić, član ZAVNOH-a sa narodnim tužiocem, pukovnikom Stankom Čanicom Opačićem. Branitelji su bili Ivan Amulić, Milutin Košarić i Stevo Tomić.

Profesor Livada zalagao se za posmrtnu rehabilitaciju osuđenih na smrt. Motiv i razlog nalazio je u tome što su svi optuženi bili istinski prokušani kadrovi, što su svi priznali krivnju i izrazili kajanje, što je pretežna većina imala kakvo-takvo obrazovanje, bili informirani i imali potrebne pretpostavke za samostalno razmišljanje o smislu i besmislu građanske strane rata, što su bili na različitim funkcijama ali ne jednakim po snazi utjecaja na mase. Zavjerenici su na vrijeme otkriveni, javnim suđenjem kao sudionici su kompromitirani i na taj način degradirani. Nisu učinili ni jedan grijeh materijalne naravi. Trebalo je pristupiti selektivnije bez obzira na ratno stanje. Skoro svi koje se poslije rata pitalo, zalagali su se za rehabilitaciju, i oni koji su u presudi učestvovali i oni koji su ih poznavali kao zaslužne kadrove. Pa ipak, do rehabilitacije nije došlo logikom istih onih koji su proces pokrenuli.

Bojan **Mirosavljev**